

ISDe

INSTITUT SVOBODY
A DEMOKRACIE

Jak se promítne do směřování České republiky a EU fakt, že se v roce 75. výročí druhé světové války v Evropě nekonají pietní akty?

Jak se promítne do směřování České republiky a EU fakt, že se v roce 75. výročí druhé světové války v Evropě nekonají pietní akty?

Letos v květnu si kvůli pandemii koronaviru až na malé výjimky události německé nacistické okupace osobně nemohli v tradičním rozsahu připomínat ani sami přeživší, ani představitelé jednotlivých států, ani veřejnost. V ISDe se proto zamýšlíme nad tím, co pro hodnocení historie, vnímání současnosti a utváření budoucnosti České republiky a EU bude znamenat zrušení a omezení většiny pietních aktů a dalších připomínek 75. výročí porážky německého nacismu.

Pietní a vzpomínkové akty jsou nedílnou součástí vytváření historické paměti národů. Právě významu tzv. evropské paměti pro budoucnost Evropy věnoval Evropský parlament při příležitosti 80. výročí začátku druhé světové války usnesení, ve kterém drtivou většinou schválil interpretaci příčin vzniku druhé světové války. Toto usnesení měli všichni respondenti květnové ankety ISDe k dispozici.

Oslovili jsme tentokrát ty, kteří vzpomínkové akce každoročně obětavě pořádají, ty, jichž se jako přímých účastníků a válečných obětí týká, ty, kteří se ve své práci válečnými událostmi zabývají, ale také ty, kteří se jich z titulu svých funkcí a především z občanského zájmu účastní.

Samotná **pandemie** nemůže podle respondentů historickou paměť ani směřování naší země ohrozit, pokud se bude jednat o jednorázový, výjimečný výpadek. Navíc, jakkoli je odklad pochopitelný, kdo chce, ten si způsob jak důstojně uctít konec války najde. Díky koronavirové krizi jsme navíc „získali unikátní čas na čtení, diskuse a přemýšlení“, nekonání akcí pak dává naději, že si jich v budoucnu budeme více vážit. Na druhou stranu ovšem pozorujeme vytrácení obsahu a souvislostí událostí druhé světové války, a to i v souvislosti se zavírováním mediálního prostoru, který pod vlivem epidemiologické hysterie nedopřává sluchu hlasu pamětníků.

Význam připomínek konce druhé světové války a oslav Dne vítězství je nahlížen dvěma způsoby. Někdo vidí význam *vzpomínkových akcí pouze pro pozůstalé a přeživší, neboť jinak jsou jen divadlem, kde se předvádějí politici*. Podle těch, kdo se na vzpomínkových akcích dlouhodobě podílejí jako organizátoři, byl zájem veřejnosti po revoluci velmi malý, nicméně v poslední době se opět atraktivita pro veřejnost zvyšuje. Jsou to právě pietní a vzpomínkové akce, které *„pomáhají udržovat historickou paměť a tak zvyšovat odolnost naší země vůči hrozbám, které by mohly ohrozit demokracii, nutí nás zamýšlet se nad významem lidského života a svobody lidského konání.“* Jiný respondent, mladý historik, pak upozorňuje, že předmětem oslav proto *není čistě připomínání toho, co se stalo či přímí aktéři, ale samotné společenství. Pomocí prožitku je udržován společenský řád a je vlastně dáván našemu společenství, zejména národu (ale i evropskému a celosvětovému společenství), a jeho dějinám i existenci smysl.*

Podle dalšího historika z řad respondentů se ovšem naopak pohled na dějiny a historické povědomí *„netvoří pietními akty a daleko více bychom se tak měli trápit překreslováním dějin.“*

Profesor Václav Pavlíček ve svém zásadním anketním příspěvku upozornil na *„masovou desinformační kampaň, která provázela upevňování nacistické moci. Tolerovalo se, že Německo pod Hitlerovým vedením porušovalo závazky z mezinárodních smluv ve vnitřní politice“*. Další respondenti se evidentně obávají, že podobné desinterpretáční kampani čelí dnešní Česká republika a Evropa. Takzvaným „přemalovávačům historie“ pak podle nich může nekonání vzpomínkových akcí v souvislosti s pandemií dokonce vyhovovat. Dokládají to poukazem na *„množství nesmyslů o Pražském povstání, vlasovcích apod.,“ které dnes ve veřejném prostoru slyšíme, protože „Každá doba má své vymývače mozků a skupinu lidí, které tomuto vymývání podlehnou.“*

Snaha desinterpretovat historická fakta pak souvisí se „selektivní paměti, která pracuje bez souvislostí a je často vedena momentální politickou motivací a snahou o polarizaci. Zbývá pak málo místa pro porozumění a k vyjádření úcty všem hrdinům a obětem této strašné války“. Četní přepisovači a přemalovávající dějin si podle dalšího z respondentů pouze naplňují nějaké vlastní politické ambice, a tím velmi nebezpečně zatahují historická témata s mezinárodním kontextem a zahraniční politiku do politiky domácí. Další z respondentů ovšemkořen onoho „nového pojetí historie“ nevidí nutně jen v politických ambicích, *ale také v neznalosti historie, hlouposti nebo v poplatnosti postnacistické ideologii.*

Součástí „falšování historie a vnučování jiné historické paměti“ je podle části respondentů také **Usnesení Evropského parlamentu ze dne 9. září 2019 o významu evropské paměti pro budoucnost Evropy.** Podle této rezoluce začala válka, jak jeden z respondentů suše glosoval, paktem Molotov-Ribbentrop v srpnu 1939. Souhlasíme, že *„historická zkušenost i právní řád České republiky je jiný, než tvrdí Evropský parlament o evropské historické paměti. Napravit německou agresi znamenalo pro Československo odmítnout platnost Mnichovské dohody a vrátit se k předmnichovským hranicím.“* Správným postřehem však také je, že *sice „nemůžeme vědět, co se Stalinovi honilo hlavou při přípravě paktu Molotov-Ribbentrop,“ nicméně „pokud by nebylo německého nacismu, sovětský voják by nikdy nevkročil na území evropských zemí.“*

Anketa, kterou nyní otevíráte, klade 75 let od konce okupace českých zemí a druhé světové války v Evropě nové otázky. Shoda respondentů na hlavních rysech současného – nejen pietního – přístupu k moderním dějinám naší země je pozoruhodná. Jsme si přesto vědomi, že je s ní spojeno stejné riziko, které před 80 lety provázelo svět na pokraji ničivé války: chybějící diskuse nikoli uvnitř jednotlivých názorových skupin, ale mezi nimi navzájem. Právě k takovému dialogu bude Institut svobody a demokracie svou činností přispívat.

Anketa

„Jak se promítne do směřování České republiky a EU fakt, že se v roce 75. výročí druhé světové války v Evropě nekonají pietní akty?“

Respondenty uvádíme podle abecedního pořadí.

Jana Černochová

Poslankyně PS PČR, starostka Městské části Praha 2

Ačkoliv mne osobně zrušení těchto akcí mrzí, nedomnívám se, že by ve vztahu ke směřování země mělo zásadní důsledky. Ano, veřejným prostorem stále rezonuje zejména koronakrize a s ní související problémy, ale registruji i celou řadu připomínek těchto historických událostí, ať již v médiích nebo na sociálních sítích a to ze strany veřejných činitelů i ze strany různých institucí. I já jsem v tomto ohledu podnikla několik aktivit. Např. s členy výboru pro obranu rozvážíme dárkové koše s děkovným dopisem našeho výboru druhoválečným veteránům, dnes jsem navštívila několik památníků spojených s 2. světovou válkou a položila jsem tam květinu a zapálila svíčku, chystám se to dělat i na své milované dvojce - kde máme takových památníků hned několik. Na sv. Ludmile i dvojkové radnici symbolicky visí naše vlajky a budou tam viset až do 9.6. Tady opravdu platí „Kdo chce, tak si způsob - jak důstojně uctít konec války – najde“. Z hlediska směřování země, resp. udržování a prohlubování historické paměti, by jistě nebylo dobré, kdyby se podobná situace opakovala každoročně, nicméně s ohledem na současnou situaci jsou tato opatření pochopitelná. Závěrem: Určitě si v budoucnu budeme více považovat těchto akcí a budeme je i intenzivněji prožívat.

JUDr. Milouš Červenci

Bývalý ředitel Památníku Lidice

Piety v Lidicích a Ležákách procházely mnoha „vývrtkami“ a pokud si vzpomínám, po roce 1989 jejich konání také nebylo příliš aktivní a atraktivní pro veřejnost, přesto došlo postupně k jejich renesanci a navrácení jejich významu z hlediska moderní historie. Jeden rok, byť výroční z pohledu osvobození naší vlasti, by neměl být až takovým problémem, zvláště když přihlédnu k tomu, jakými potížemi si památníky díky minulému vedení a především vinou MK ČR nedávno prošly. Uspořádání důstojné piety si vyžaduje poměrně dlouhou přípravu a na tu nemělo současné vedení příliš času ani personální obsazení. Věřím, že po letošním komorním připomenutí obou tragédií, od příštího roku to bude zase na takové úrovni, jakou si Lidice a Ležáky a jejich oběti stále zaslouží.

Co se týká připomínání ukončení války, tam je to složitější a docela bych věřil tomu, že mnoha „přemalovávačům“ historie to může i vyhovovat. Lze to pozorovat už nyní, když čtu množství nesmyslů o Pražském povstání, vlasovcích apod. Je to asi úděl našeho národa, že si libuje v znevažování naší historie, a to nejen ve druhé světové válce. Je to určitá anomálie, která by se jinde, v civilizovaném světě, sotva pohledala. Co je příčinou? Rodina, škola, média, politici? Nevím, asi všechno dohromady. Teď jsou děti doma a „učí“ se na dálku. Zkoušel jsem tady vnoučata i děti ze sousedství a pozor! 13–16 let a jejich znalosti o historii jsou zoufalé. 1918, 1938, 1945, 1968, 1989. Zmatek nad zmatek či mlčení... Je zajímavé, že se třeba učí historii Skandinávie?! apod., ale o naší vědí minimum anebo je jim podávána tak nezáživně, že je to nebaví, netuším.

Moc jsem Vám asi nepomohl. Spoléháme na další generace, ale ony nebudou lepší, pokud nedostanou základ doma a ve škole a nebudou číst kvalitnější historické dokumenty. Jen tak si udělají nějaký objektivnější obrázek a úsudek a nenechají se lacině zmást. Jak toho docílit? Myslím, že vzdělávací, publikační a soutěžní systém Památníku Lidice byl na dobré cestě a určitým vzorem pro další podobné instituce a lze předpokládat, že pod novým vedením se tato kvalita do těchto míst vrátí. Je to ale jen kapka v moři a proto velkým optimistou nejsem. Je to kruté zejména vůči těm, kdo ve válkách a povstáních za svobodu a státnost naší země položili životy nebo přišli o své nejbližší!

J. E. ThLic. Dominik kardinál Duka, OP

Arcibiskup pražský a primas český

V dokumentu Význam evropské paměti pro budoucnost Evropy čteme o společných a evropských hodnotách. Myslím, že abychom mohli vůbec nad tématem uvažovat, bylo by potřeba nejprve říci, co to ty evropské hodnoty vlastně jsou. Z minulosti vidíme, jak úporně se tomu evropské instituce brání. Ano, ve smlouvě o Evropské unii se zmiňují hodnoty jako úcta k lidské důstojnosti, svoboda, demokracie, rovnost, právní stát a dodržování lidských práv, včetně práv příslušníků menšin. Vždy, když tohle slyším, tak se mě zmocní pocit, že v daných slovech něco chybí, asi jako kdybych se díval na jednotlivé stavební kameny naší Katedrály a nevnímal, že dohromady tvoří jeden velkolepý chrám. A považuji za velkou chybu, že v zakládacích listinách evropských společenství se s těmito pojmy takto vágně zachází.

Podobně lacině se mi jeví i dokument Evropského parlamentu. Zmiňuje některé historické momenty, jejichž významu ale těžko porozumíme, pokud nebudeme znát jejich kontext, pokud neuvidíme příčiny druhé světové války v jejich celistvosti. Víme, že každý stát přistupuje k otázce II. světové války ze své perspektivy. I když oficiální akty neproběhly ve své velkoleposti, v tisku se vedly zapálené polemiky. To je také podle mého názoru hlavní rozdíl mezi národním rozměrem připomínky konce světové války a tím nadnárodním. Jednotlivé národy vědí, jak se na jejich zemi II. světová válka podepsala, jaké ztráty národ utrpěl a co pro své osvobození udělal. Pietní akty jsou pak určitým zastřešením „národního mýtu“ a jistou formou občanského náboženství. Sami jsme v současné době viděli, jaké polemiky u nás téma konce II. světové války a některých důležitých postav vyvolalo. Z toho pohledu jedním vynecháním pietního aktu naše povědomí o válce neutrpí. Zkrátka nepřijdou ani evropské instituce, protože vycházejí z předloženého dokumentu, ve skutečnosti ani nemají jasno v tom, co a proč chtějí slavit.

Jaroslav Foldyna
Poslanec PS PČR

Pokud skutečně půjde o jednorázový, výjimečný výpadek, tak se domnívám, že by na směřování ČR a EU neměl mít podstatný vliv. Za mnohem důležitější pokládám to, co se stane ode dneška za rok. Pokud se podíváme na vývoj interpretace průběhu a výsledku 2. světové války ze strany unijního politického mainstreamu a také části naší politické a mediální scény, tak si nelze nevšimnout snah o označení tehdejšího SSSR jako spoluvíníka této války. Osvobození velké části Evropy Rudou armádou pak je v tomto duchu označováno za dobytí. My samozřejmě nemůžeme vědět, co se Stalinovi honilo hlavou při přípravě paktu Molotov-Ribbentrop a při dalších, a nutno přiznat, že často velmi kontroverzních, aktech, které v souvislosti s 2. sv. válkou proběhly, avšak jednu věc pokládám za jasnou: pokud by nebylo německého nacismu, sovětský voják by nikdy nevkročil na území evropských zemí.

K tomuto přesvědčení mě vede více faktorů, který by samy o sobě byly tématem na samostatný a obsáhlý text, jež by popsal vojenskou, ekonomickou i politickou situaci SSSR od jeho vzniku až do jeho konce. Všechny tyto okolnosti totiž vedly k tomu, že se tzv. Studená válka nikdy nestala válkou „horkou.“

Jednoznačným viníkem za vznik a šíření dvou nejhorších totalit v lidských dějinách, tedy nacismu a bolševismu, nese Německo. A nutno říci, že bohužel nese velkou část viny také za vznik a šíření totality třetí a ještě zruďnější – za neomarxismus. Právě k tomu, abychom si nevšimli, jak tato ideologie, jejímž jediným cílem je všeobecná a totální destrukce, proniká do našich životů, slouží současné uměle vyvolávané nepřátelství proti Rusku. Tato země má jistě mnoho chyb, ale vypadá to, že má jednu velmi dobrou vlastnost: proti nákaze neomarxismem si zřejmě vypěstovala rezistenci. Proto je neomarxistům trnem v oku. Za rok, při oslavách 76. výročí konce 2. světové války uvidíme, kam jsme se v tomto směru posunuli. Pamatujme si dnešek, Dnes pořád ještě neomarxisté připouští, že Rusko snad bojovalo proti německému nacismu a že snad i některé země od německého nacismu osvobodilo. Možná se za rok dozvíme, že Adolf Hitler osvobodil Evropu od ruského bolševismu. Ani pak ale ani na okamžik nepochybujme o tom, že jde pouze o snahu o odvedení pozornosti nás, Evropanů, od skutečné a smrtelné hrozby, které v současnosti čelíme. Tou hrozbou není ani komunismus realizovaný dle J. V. Stalina, ani nacismus realizovaný dle A. Hitlera, ale neomarxismus realizovaný dle L. D. Trockého a jeho ideových následovníků.

Miluše Horská

místopředsedkyně Senátu PČR

Považuji oslavy konce války za velmi důležitou věc pro kultivaci naší historické paměti a našeho národního vědomí. V tom nám současná koronavirová krize nesmí stát v cestě. Věřím, že nestojí a sama jsem k připomínce přispěla. Třikrát v Praze a jednou v Pardubicích, které jsou v mém volebním obvodu. Neřečníme, oslavy jsou méně okázalé, ale konají se, což považuji za správné.

Pokud dohlédnu po Evropě, tak vidím, že připomínky se zde také konají - s ohledem na to, co v daných zemích umožní bezpečnostní a zdravotnická opatření. Evropská unie je i mírový projekt a právě připomínka konce války je důležitá. I tyto hodnoty nás pojí, o tom jsem přesvědčena.

RNDr. Jiří Hynek

Prezident Asociace obranného a bezpečnostního průmyslu ČR

Pietní akty by měly sloužit k vyjádření úcty těm, kteří neváhali obětovat svůj život, abychom my dnes mohli žít ve svobodě. Bohužel mnohdy byly nástrojem sebe prezentace těch politiků, kterým by nedělalo problém pokládat květiny k památníkům Velkoněmecké říše, kdyby válku vyhrál Hitler. Z tohoto pohledu nevadí, že se nekonají. Co je ale hodně znepokojivé, je snaha dějiny přepisovat.

Takové pokusy byly v každé době. Nedávno jsem viděl francouzskou velikonoční pohlednici z roku 1943. Je na ní zobrazena kvočna s nápisem naše matka Evropa, jak chrání kuřátka jednotlivých zemí, které v té době Německo okupovalo. Vedle je malinké kuřátko s britskou vlaječkou, jak směřuje do sklopce ozdobeného Davidovou hvězdou s číhajícím americkým predátorem. Každá doba má své vymývače mozků a skupinu lidí, které tomuto vymývání podlehnou. To je mnohem nebezpečnější, než nekonání pietních aktů.

JUDr. Rudolf Jindrák

Ředitel Odboru zahraničního Kanceláře prezidenta republiky

Pietní akty by měly sloužit k vyjádření úcty těm, kteří neváhali obětovat svůj život, abychom my dnes mohli žít ve svobodě. Bohužel mnohdy byly nástrojem sebe prezentace těch politiků, kterým by nedělalo problém pokládat květiny k památníkům Velkoněmecké říše, kdyby válku vyhrál Hitler. Z tohoto pohledu nevadí, že se nekonají. Co je ale hodně znepokojivé, je snaha dějiny přepisovat.

Takové pokusy byly v každé době. Nedávno jsem viděl francouzskou velikonoční pohlednici z roku 1943. Je na ní zobrazena kvočna s nápisem naše matka Evropa, jak chrání kuřátka jednotlivých zemí, které v té době Německo okupovalo. Vedle je malinké kuřátko s britskou vlaječkou, jak směřuje do sklopce ozdobeného Davidovou hvězdou s číhajícím americkým predátorem. Každá doba má své vymývače mozků a skupinu lidí, které tomuto vymývání podlehnou. To je mnohem nebezpečnější, než nekonání pietních aktů.

Veronika Kellerová

Starostka obce Lidice

I v naší obci Lidice z důvodu pandemie koronaviru jsme byli nuceni po domluvě s Památníkem Lidice zrušit nejen hlavní pietní vzpomínku na 78. výročí vypálení obce Lidice a vyvraždění jejích obyvatel, ale zrušeny byly i všechny doprovodné programy. Přesto památku 173 zastřelených lidických

mužů uctíme dne 10. června 2020 položením věnce na jejich hrob společně s věnci ústavních činitelů.

Doufám, že i tato výjimečná situace, kterou z nás nikdo nezažil, a která byla důvodem, že na základě epidemiologickým opatřením se zrušily vzpomínkové akce na 75. výročí ukončení druhé světové války napříč Evropou, přispěje k zamyšlení nás všech, co lidský život a svoboda lidského konání znamená. A o to více se bude věnovat pozornost vzpomínkovým akcím v roce následujícím.

Je třeba výslovně zdůraznit, že pietní vzpomínky na oběti a hrdinské činy našeho národa rozhodně přispívají ke zvyšování povědomí o nelidských zločinech druhé světové války, které je nutné nejen soudně ale i morálně odsoudit. Nadále musíme udržovat historickou paměť, která by měla pomoci zlepšit odolnost vůči hrozbám, které by mohly ohrozit demokracii a varovat před rostoucím nebezpečím radikálních ideologií.

Mgr. Michal Macháček, Ph.D.

nezávislý historik

Na první pohled se může krást odpověď: Nijak. Připomínání konce II. světové války v Evropě se uskutečňuje stejně, byť v menší míře a nehromadně, a rovněž při uplatnění i jiných než pietních forem. Ostatně, ruku na srdce, kdo jsme se pravidelně pietních aktů předtím zúčastňovali? A co jsme si z nich brali? Co prožívali?

Otázka souvisí s funkcí festivit obecně. Ty zajišťují kolektivní existenci skupiny jedinců, pomáhají ustanovovat a udržovat společenství jako homogenní celek. Piety jsou proto zejména prostředkem, kterým si společenství připomíná a pomocí společného emočního prožitku utvrzuje příslušnost ke společné kolektivitě a hodnotám. Předmětem oslav proto není čistě připomínání toho, co se stalo či přímí aktéři, ale samotné společenství. Pomocí prožitku je udržován společenský řád a je vlastně dáván našemu společenství, zejména národu (ale i evropskému a celosvětovému společenství), a jeho dějinám i existenci smysl. Jedná se o místo utváření významů, které jsou v rámci něho komunikovány a vyjednávány. Projevuje se přitom tak i napětí, ba konflikty, a tak je přirozeně přitahována i politizace.

Nedávno jsem zaznamenal v jedné internetové „diskuzi“, jak jedna účastnice středního věku udiveně zareagovala: „Chodím kolem té sochy v Bubenči již řadu let a vlastně až teď jsem se dozvěděla, koho zobrazuje.“ Pomineme-li okolnost, že dotyčná již kolem uvedené sochy nechodí, aniž by změnila své bydliště, tak nám její příběh názorně ukazuje, že osudem mnoha pomníků je stát se i zapomínky. U festivit pak hrozí vyprázdněné vyznění, což se domnívám v případě výročí konce II. světové války u nás v posledních letech nastávalo. Nedělejme si iluze, co je až horkokrevně řešeno v různě laděných článcích, na shromážděních nebo organizacích, často se převážně týká malého rybníčku zainteresovaných lidí, navíc často atomizovaného. Většinu občanů to zachovává chladnými, ať už z nezájmu či snahy si v případě zjitřených nálad zachovat zdravý rozum. A to nemluvě o nejmladší generaci, pro kterou je dění před třičtvrtě stoletím prakticky pravěk.

Může se usoudit, že vyostřené dění zejména kolem pražských pomníků, uklizeného sovětského maršála a naopak nově zbudovaného pomníku v Řeporyjích, ať už je hodnotíme jakkoliv, paradoxně zaplní výpadek v pietních aktech, ba oživí diskuzi a z různých stran

opráší zapomenuté. Jenže se tak nejednou činí za hranicí dobrého vkusu, pikareskně a schematicky. Skoro to vypadá, jako by se otázka osvobození izolovaně týkala jen Prahy a vlasovců. Vytrácí se tak smysl oslav jako uctění památky všech, kteří se podíleli na osvobození našeho území a z nichž mnozí zde položili své životy. Nemělo by při tom záležet, zda se jednalo o vojáky příšle ze „západu“ nebo z „východu“ či domácí odbojáře. Politické parazitování na mrtvých, snaha nabrat laciné politické body a zviditelnit se se přirozeně nabízí, ale je neméně znakem krátkozrakosti a trapnosti, nemluvě o nedostatku invence a snahy si najít nezástupnou a pozitivní agendu.

Letošní polokulaté výročí bude tedy přes všechno patřit mezi ta živější. Zaznamenaná však díky tomu například někdo z mladší generace nově, kdo kdy i za co na jaké straně a s jakými důsledky v II. světové válce bojoval? Kolik stál válečný konflikt obětí? Že se bojovalo nejen proti nelidsky brutálnímu nacistickému režimu, ale také za obnovení české, resp. československé státnosti, přičemž jen Československo utrpělo ztrátu 365 tisíc životů svých občanů (z toho 277 tis. obětí se týkalo židovského holocaustu) a na československé půdě padlo při osvobozování mimo československých občanů i 1230 amerických, přes 60 tisíc rumunských a přes 140 tisíc sovětských vojáků (Rusů, Ukrajinců, Bělorusů...)? Zvýší se povědomí o tom, že se bojovalo v naději po lepším světě a jakou nedozírnou hodnotou je mír? Přál bych nám to, ale přiznám se, že s nemalými pochybnostmi.

Prof. JUDr. Václav Pavlíček, CSc.

Profesor University Karlovy, ústavní právník, předseda Hlávkovy nadace

Nejpřirozenější odpovědí je, že pandemie nebo živelné pohromy nemohou ovlivnit další směřování ČR v EU i mimo ni. Bližší pohled však ukazuje, že připomínka historických událostí starých 75 let má svůj aktuální politický význam. Ukazuje to i loňské usnesení Evropského parlamentu o evropské historické paměti.

Vzpomínat 75 let od konce II. světové války v Evropě znamená připomenout a ocenit její výsledky, hrdinství bojovníků proti německému nacismu a hodnoty, které spojenecká koalice v čele se Spojenými státy, Sovětským svazem a Velkou Británií vytyčila pro budoucnost. Jde o to, zda hodnoty vyjádřené v Atlantické chartě, v dokumentech spojeneckých konferencí v Teheránu, v Jaltě a Postupimi i v Chartě OSN jsou stále platné a inspirují. Cíle spojenců ve vztahu k Německu byly vyjádřeny na Postupimské konferenci v červenci a v srpnu 1945 konstatováním, že „německý lid počal pykat za strašlivé zločiny, jichž se dopustil pod vedením lidí, které v době jejich úspěchů otevřeně schvaloval a slepě poslouchal.“ Z těchto důvodů požadoval také „znemožnit jakoukoli nacistickou a militaristickou činnost nebo propagandu.“ Z těchto důvodů měla být německá výchova „kontrolována tak, aby byly úplně vyloučeny nacistické a militaristické doktríny a aby byl umožněn úspěšný rozvoj demokratických idejí.“ Největší tíhu války a největší ztráty na životech i v hospodářství utrpěl Sovětský svaz. Všichni spojenci tuto skutečnost uznávali a jeho zásluhy na vítězství oceňovaly a uznávaly. Vyjadřovaly to také nejvyššími vyznamenáními předních vojenských vojevůdců na příklad maršálů Žukova, Koněva a dalších. V důsledku vítězství nad Německem a jeho spojenci povstaly dvě supervelmoci – Spojené státy a Sovětský svaz. Bezpečnost světa a mír měly být zajištěny mechanismem OSN, jejíž Charta byla podepsána v San Francisku 26. 6. 1945. Je v ní vyjádřeno odhodlání uchránit budoucí pokolení metly války a pěstovat snášenlivost a žít spolu v míru jako dobří sousedé.

Generace, která zažila válku a obrovské utrpení způsobené nacismem si uchovala ve své paměti zásluhy spojeneckých sil o vítězství i politiku, která umožnila Hitlerovi tuto válku rozpoutat. Po 75 letech tato generace odešla a zbylo jen málo pamětníků a ještě méně těch, kteří se o vítězství nad Německem a jeho spojenci zasloužili. Je proto užitečné tehdejší události připomínat, aby nedošlo znovu k válce a k panování ideologie, která tuto válku připravovala. Varovná je také masová desinformační kampaň, která provázela upevňování nacistické moci. Tolerovalo se, že Německo pod Hitlerovým vedením porušovalo závazky z mezinárodních smluv ve vnitřní politice a rozpoutalo teror proti židům pod hesly rasového antisemitismu a proti komunistům a demokratickým silám. Výsledkem této politiky se stala tak zvaná Mnichovská dohoda, kterou Velká Británie a Francie nabídla Hitlerovi jako kořist svého spojence Československo, aby je nejprve rozbil a nakonec uchvátil. Mnichovská dohoda také otevřela cestu tehdejším spojencům Německa, Polsku a Maďarsku, aby se na rozchvácení Československa podílely. Marné bylo tehdejší varování W. Churchilla a některých dalších politiků před německou agresivitou a lživou propagandou.

V současné době jsme svědky falšování historie a vnučování jiné historické paměti. Podílí se na tom i Evropský parlament naposledy svým usnesením o významu evropské paměti pro budoucnost Evropy z 19. září 2019. Za viníka války označuje Sovětský svaz se zřetelem na „pakt Molotov – Ribbentrop“ a „žádá proto ruskou společnost, aby se vyrovnala se svou tragickou minulostí.“ V té souvislosti kritizuje, že v některých členských státech zůstávají na veřejných prostranstvích pomníky a památníky oslavující totalitní režimy ve vztahu k II. světové válce. Usnesení činní ze státu, který nesl hlavní tíhu německé agrese, přinesl nejvíce obětí, viníka války a ruskému lidu ultimativní formou sděluje, jak má postupovat vůči svým státním institucím. Tuto výzvu podepsali zástupci států, z nichž mnohé tehdy uzavřely smlouvy s hitlerovským Německem, nebo jejichž jednotky se podílely jako spojenci Německa na válečných zločinech proti ruskému lidu a národům Ruska.

V době války bylo českému odboji zřejmé, že Mnichovská dohoda byla podstatným krokem ke světové válce. Československá vláda v Londýně v čele s Msgr. Šrámkem a prezident Beneš v prosinci 1941 vyhlásili, že Československo je ve válečném stavu s Německem od konce září 1938, kdy německé ozbrojené jednotky vstoupily na území Československa a že je ve válečném stavu také se všemi státy, které jsou ve válečném stavu s Velkou Británií, USA a Sovětským svazem. Pro Československo začala válka a posléze doba nesvobody v souvislosti s Mnichovskou dohodou. Takové stanovisko hájil i Dr. Ečer před Norimberským tribunálem s válečnými zločinci. Politika mnichovanství ztroskotala a ukázalo se, že měl pravdu W. Churchill a jeho spolupracovníci.

Historická zkušenost i právní řád České republiky je jiný, než tvrdí Evropský parlament o evropské historické paměti. Napravit německou agresi znamenalo pro Československo odmítnout platnost Mnichovské dohody a vrátit se k předmnichovským hranicím. V době války žádné české jednotky nebojovaly po boku Německa, ale na všech frontách proti němu. Československo podpořilo po válce také vznik státu Izrael i jako další důsledek vítězství ve válce. Čeští poslanci Evropského parlamentu, kteří připustili pomnutí významu Mnichovské dohody pro osud Československa a rozpoutání války se provinili proti právnímu řádu a státním zájmům České republiky. Pro československý nekomunistický odboj v době okupace Československa znamenal pakt Molotov – Ribbentrop jen získání času pro přípravu Sovětského svazu na útok Německa. Přesvědčivě to vyjádřil významný publicista E. Sobota popravený na konci války ve svých „Glossách 1939-1945“.

Proti těmto hodnotám a stanoviskům odboje v současné době vystupují někteří komunální politici Prahy a předkládají nové pojetí historie. Nejsm schopen posoudit, zda jejich postoje pramení z neznalosti historie, z hlouposti nebo z poplatnosti postnacistické ideologii. Ukazuje se, že pro Českou republiku platí výzva spojenců o potřebě výchovy a úcty k těm, kteří svým bojem zachránili český národ před osudem, který mu po vítězné válce připravovalo nacistické Německo. Minulý režim potlačoval vzpomínky na zásluhy západních spojenců a jejich vojenských jednotek na osvobození Československa. Neočekávali jsme, že po obnově demokracie budou odstraňovány památníky těch, kteří osvobozovali Československo z východu a jejich památka bude hanobena. Zdá se, že tato skutečnost má větší význam pro paměť národa než aktuální pandemie.

Jan Sechter

Emeritní velvyslanec České republiky v Rakousku a Polsku

Většina vzpomínkových aktů se letos neuskuteční, dokážu to pochopit a věřím, že se příští rok k tradici vrátíme. Více mne ale trápí, že se po 75 letech, kdy je čas na čtení, diskuse a přemýšlení, vytrácí obsah a souvislosti událostí 2. světové války. Obávám se, že mizí i smysl tohoto dějinného příběhu. Co si jiného pomyslet o loňské rezoluci EP, pro kterou válka začala až paktem Molotov – Ribbentrop v srpnu 1939?

Rozpoutání války přece začalo německou agresí proti Československu o rok dříve, Mnichovem a okupací československého pohraničí. U Mezinárodního vojenského tribunálu v Norimberku, americký a sovětský žalobce společně s československým diplomatem a vedoucím čs. delegace Bohuslav Ečer doložili, že přípravy k přepadení Československa a jejich realizace byly součástí přípravy na útočnou válku a tedy zločinem proti míru – dnes se to nazývá zločinem agrese. V Norimberku se podrobně zkoumal plán vojenského úderu proti Československu Fall Grün „Zelený případ/plán“, a také na jeho základě byli obžalováni a odsouzeni říšský ministr zahraničí Joachim von Ribbentrop a náčelník vrchního velení Wehrmacht Wilhelm Keitel. O zničení Československa se v rezoluci nepíše vůbec, přitom bez ní nedává velký příběh 2. světové války smysl.

Rozmlžené příčiny 2. světové války umožňují distribuci viny za její rozpoutání – na versailleské uspořádání, na prezidenta Edvarda Beneše nebo povrchně na jakýsi všeobecný nacionalismus, který zachvátil Evropu.

V této podivné atmosféře se daří selektivní paměti, která pracuje bez souvislostí a je často vedena momentální politickou motivací a snahou o polarizaci. Zbývá pak málo místa pro porozumění a k vyjádření úcty všem hrdinům a obětem této strašné války.

Marie Šupíková

Přeživší lidické dítě

Je mi to líto, že se upustilo od pořádání pietních aktů, a to kvůli obětem druhé světové války. Tito lidé položili své životy za to, že můžeme šťastně a spokojeně žít s rodinami, protože rodina to je to nejdražší, co člověk v životě má.

RNDr. Alexandr Vondra

Poslanec Evropského parlamentu

75 let od konce Druhé světové války je zřejmě posledním velkým („kulatým“) výročím, kdy si ho s námi ještě připomínají lidé, kteří se osobně zúčastnili bojů za osvobození Československa a dalších evropských zemí od německé okupace a nacistického běsnění. Nyní je těmto lidem, pokud se dneška dožili, devadesát a více let. Až si budeme připomínat 80 let, nemluvě o 100 letech, už tu mezi námi asi nebudou. Historikové budou dál psát různé knihy a studovat nově otevřené archivy, státníci budou dál pořádat různá pietní a vzpomínková shromáždění, ale budou chybět očití svědci událostí, tedy konkrétní lidé, kteří to zažili na vlastní kůži. A kteří v zápasech o svobodu nasazovali vlastní životy. Dnes jich u nás žije už jen méně než tři stovky.

Právě toto považuji za největší ztrátu. Tady, bohužel, slaví epidemie a s ní spojené karantény hořké vítězství a my porážku. Poslední pamětníci musí zůstat doma. My mladší jim nemůžeme veřejně poděkovat a vzdát hold. Když už je v důsledku epidemie dočasně omezeno právo shromažďovací, tak bychom jim mohli aspoň naslouchat v mediálním prostoru. Jenže i ten dobyt virus a hysterie s ním spojená. V novinách je toho málo, komerční televize se tématu nevěnují. Veřejnoprávní média, která to mají jako poslání, se držela zpátky. Rozhlas, který poslouchám při cestách autem, se tématu věnoval nejvíc. Česká televize spíš okrajově. 5. 5. na ČT 1 večer pouze hodinová, „moderní“ dramatizace Pražského povstání, na ČT 2 pak v hlavní relaci drama s Delonem a Manželství po italsku. 8. 5. na ČT1 Želary, na ČT2 Jára Cimrman a Čínská čtvrť. Rozhovory s pamětníky se nekonají.

S tím, jak mizí přímí účastníci, se dějinné události stávají vzdálenou, abstraktní historií. To otevírá – spolu se studiem archivů, které v zahraničí, zejména v Rusku, čekají na otevření – prostor k další interpretaci dějinných událostí, kdy mluvčí a pisatelé už nebudou brát ohled na paměť přeživších. Povede-li to k hlubšímu poznání historie, nebude to na škodu. Ale samozřejmě to může vést i k tomu, že se historie – tak jako mnohokrát v minulosti – stane služkou pro obhajobu a prosazování aktuálních politických a ideových cílů. V takovém případě je na místě být na pozoru.

Pokud jde o přiložené usnesení Evropského parlamentu, je na místě zdůraznit, že bylo přijímané loni v září, tj. v reakci na 80. výročí paktu Molotov-Ribbentrop. S tezí, že tento pakt, zejména jeho tajné dodatky o rozdělení sfér vlivu ve východní Evropě mezi nacistickým Německem a komunistickým SSSR (včetně dělení Polska), vedl k faktickému zahájení Druhé světové války a že tedy kromě Hitlera měl na jejím rozpoutání významný podíl také Stalin, dlouhodobě souhlasím. Stejně tak souhlasím i s tezí, že osvobození Rudou armádou od německé okupace znamenalo pro většinu zemí východní Evropy také rychlý pád do zájmové sféry SSSR a nástup Sověty podporovaných komunistických diktatur.

Zároveň ale jako Čech dodávám, že pokud by takové rezoluce byla přijímána u příležitosti výročí Mnichovské dohody, jistě bych prosazoval, aby v jejím textu bylo řečeno, že k eskalaci agresivního chování nacistického Německa přispěla i politika appeasementu ze strany Francie a Británie.

Vlastimil Vondruška

Historik a spisovatel

Nijak. Pohled na dějiny a historické povědomí se po třech generacích netvoří pietními akty. Vzpomínkové akce mají význam pro pozůstalé a přeživší, jinak jsou jen divadlem, kde se předvádějí politici. To, co by nás mělo trápit mnohem víc, je překreslování dějin, pravdy a hodnot naší společnosti na politickou objednávku, jak to dělaly v minulosti všechny totalitní režimy a EU v tom zdatně pokračuje.